

Д-р Александар Николовски

Република Северна Македонија

АКТУЕЛНИ ГЛОБАЛНИ РАЗВОЈНИ ТЕНДЕНЦИИ

АПСТРАКТ: Предмет на истражување е актуелниот глобален економски амбиент, преку стапките на раст на реалниот БДП и главните трговски индикатори за периодот 2022-2026. Притоа, податоците за 2022-2023 се конечни, додека за останатите години се проекции, главно направени од страна на Светска Банка, како и други релевантни меѓународни извори.

Целта е согледување на глобалниот среднорочен економски амбиент во кој се/ќе се движи светската економија во целина и по одделни категории на групи земји, за да се види каде се генерира растот и со кои предизвици се очекува да се соочи светската економија во овој период.

КЛУЧНИ ЗБОРОВИ: стапки на раст, реален БДП, светска трговија, современи предизвици

CURRENT GLOBAL DEVELOPMENT TRENDS

ABSTRACT: The subject of research is the current global economic environment, through real GDP growth rates and main trade indicators for the period 2022-2026. Moreover, the data for 2022-2023 are final, while for the remaining years they are projections, mainly made by the World Bank, as well as other relevant international sources.

The aim is to observe the global medium-term economic environment in which the world economy is/will be moving as a whole and by individual categories of country groups, in order to see where growth is generated and what challenges the world economy is expected to face in this period.

KEYWORDS: growth rates, real GDP, world trade, contemporary challenges

ВОВЕД

Сите релевантни индиции од почетокот на 2025 година одат во насока на тезата дека глобалниот раст се стабилизира бидејќи инфлацијата се враќа поблиску до целите. Ова треба да доведе до широка, умерена глобална експанзија во текот на 2025-2026 година, од 2,7 % годишно. Сепак, изгледите за раст се недоволни за да се надомести штетата направена на глобалната економија од неколкугодишните последователни негативни шокови, со особено штетни исходи во најранливите земји.

Глобалниот економски контекст е поповолен од минатите години, кои се карактеризираа со преклопување на негативни шокови. Се чини дека инфлацијата е умерена без значително забавување на клучните економии, а олабавувањето на монетарната политика сега стана широко распространето. Во следните неколку години, треба да се види што ќе биде со двата главни мотори на глобалната економијата - САД и Кина, дали ќе има зајакнување на растот на други места, вклучително и на многу пазари во подем и економии во развој (види табела бр.1).

Сепак, се чини дека глобалната економија се смирува на релативно ниско ниво на раст - недоволно за поттикнување на одржлив економски развој и достигнување на приходите по глава на жител - со можност за натамошни спротивставени ветрови од засилената политичка неизвесност, растечка фрагментација на трговијата, побавен од очекуваниот напредок во намалувањето на инфлацијата, и послаба активност во големите економии.

1. ТЕНДЕНЦИИ ВО СВЕТСКИОТ ЕКОНОМСКИ РАСТ

Како што беше наведено во воведот, се проценува дека глобалниот раст ќе се стабилизира на 2,7 % и се прогнозира да се задржи стабилно со тоа темпо во текот на 2025-2026 година. Оваа прогноза, сепак имплицира дека глобално растот ќе остане 0,4 процентен поен под просекот за 2010-2019 година, кој пред COVID-19 изнесуваше 3,1%, при што производството продолжува да заостанува од пред пандемијата¹. Ова ги одразува и двете продолжени ефекти од неповолните шокови на последните години, и структурен пад во основните двигатели на растот. Конкретно, трговијата и инвестициите се очекува да се зголемат со побавно темпо во однос на нивните просеци за 2010-19 година во многу напредни економии и пазари во подем и земји во развој (Emerging market and developing economies/EMDEs). Глобалното монетарно олеснување, враќањето на реалните приходи, зголемување на домашната побарувачка, и постепено проширување на трговијата и индустриската активност се очекува да ја поддржи севкупно светската економска активност.

Растот во напредните економии² ќе остане на ниво од 1,7 % во 2024 година. Во текот на 2025-2026 година, се прогнозира да остане околу 1,7 проценти - под темпо во деценијата пред пандемијата - доколку робусната активност во САД не помогне овој раст да се зголеми,³ а е придружено со скромно закрепнување на Еврозоната и Јапонија и не така високиот раст во Кина. Единствено високи стапки на раст се очекува да се постигнат во Јужна Азија, особено во Индија и Бангладеш.

Табела 1. Реален БДП4

	2022	2023	2024e	2025f	2026f
Свет	3.2	2.7	2.7	2.7	2.7
Напредни економии	2.8	1.7	1.7	1.7	1.8
САД	2.5	2.9	2.8	2.3	2.0
Еврозона	3.5	0.4	0.7	1.0	1.2
Јапонија	0.9	1.5	0.0	1.2	0.9

1 Ibid, p.3.

2 Австралија, Австрија, Белгија, Канада, Кипар, Чешка, Данска, Естонија, Финска, Франција, Германија, Грција, Хонг Конг, Исланд, Ирска, Израел, Кина, Италија, Јапонија, Кореја, Латвија, Летонија, Луксембург, Малта, Холандија, Нов Зеланд, Норвешка, Португалија, Сингапур, Словачка, Словенија, Шпанија, Шведска, Швајцарија, Велика Британија, САД, Хрватска.

3 Илустративно симулациите сугерираат дека 10-процентен поен зголемување на царините на САД за сите трговски партнери може да го намали глобалниот раст оваа година за 0,2 процентен поен, во споредба со основните прогнози.

4 Global Economic Prospects, World Bank Group, January, 2025, Vashintog DC.

Пазари во подем и економии во развој	3.7	4.2	4.1	4.1	4.0
Источна Азија и Пацифик	3.4	5.1	4.9	4.6	4.1
Кина	3.0	5.2	4.9	4.5	4.0
Индонезија	5.3	5.0	5.0	5.1	5.1
Тајланд	2.5	1.9	2.6	2.9	2.7
Европа и Централна Азија	1.6	3.4	3.2	2.5	2.7
Руска Федерација	-1.2	3.6	3.4	1.6	1.1
Турција	5.5	5.1	3.2	2.6	3.8
Полска	5.3	0.1	3.0	3.4	3.2
Латинска Америка и Карибите	4.0	2.3	2.2	2.5	2.6
Бразил	3.0	2.9	3.2	2.2	2.3
Мексико	3.7	3.3	1.7	1.5	1.6
Аргентина	5.3	-1.6	-2.8	5.0	4.7
Среден Исток и Северна Африка	5.4	1.7	1.8	3.4	4.1
Саудиска Арабија	7.5	-0.8	1.1	3.4	5.4
Иран, Исламска Реп. ²	3.8	5.0	3.0	2.7	2.2
Египет, Арабска Реп. ²	6.6	3.8	2.4	3.5	4.2
Јужна Азија	5.8	6.6	6.0	6.2	6.2
Индија ²	7.0	8.2	6.5	6.7	6.7
Бангладеш ²	7.1	5.8	5.0	4.1	5.4
Пакистан ²	6.2	-0.2	2.5	2.8	3.2
Суб-Сахарска Африка	3.8	2.9	3.2	4.1	4.3
Нигерија	3.3	2.9	3.3	3.5	3.7
Јужна Африка	1.9	0.7	0.8	1.8	1.9
Ангола	3.0	1.0	3.2	2.9	2.9
Високодоходни земји	2.9	1.7	1.7	1.8	1.9
Среднодоходни земји	3.7	4.6	4.3	4.3	4.1

Нискодоходни земји	5.1	3.0	3.6	5.7	5.9
Економии во развој без Кина	4.2	3.5	3.5	3.8	3.9
Извозни земји во развој	3.3	2.6	2.8	3.2	3.4
Увозни земји во развој	3.9	5.0	4.7	4.5	4.2
Обем на светска трговија ⁴	5,9	0,8	2,7	3,1	3,2
Цени на стоките ⁵	142.5	108.0	104.5	98.5	96.7
Енергетски индекс	152.6	106.9	100.8	93.6	91.7
нафта (US\$ за барел)	99.8	82.6	80.0	72.0	71.0
Неенергетски индекс	122.1	110.2	112.1	108.5	107.0

Извор: Светска банка. Забелешка: e = проценка; f = прогноза.

- » Главните стапки на агрегат на раст се пресметуваат со користење на пондерите на БДП по просечни цени од 2010-19 година и пазарни девизни курсеви.
- » Стапките на раст на БДП се на основа на фискална година (ФГ). Агрегатите што ги вклучуваат овие земји се пресметуваат со користење на податоци собрани на база на календарска година. За Индија и Исламската Република на Иран, колоната за 2022 година се однесува на FY2022/23. За Бангладеш, Арапската Република Египет и Пакистан, колоната за 2022 година се однесува на FY2021/22. Стапките на раст на Пакистан се засноваат на БДП по цена на фактори.
- » Светските стапки на раст се пресметуваат со користење на просечните тежини на паритетот на куповната моќ (ППП) за 2010-19 година, кои припишуваат поголем дел од глобалниот БДП на новите пазари и развојните економии отколку пазарни девизни курсеви.
- » Светски трговски обем на стоки и нефакторни услуги.
- » Индексите се изразени во номинални американски долари (2010 = 100). Нафтата се однесува на реперот за сурова нафта Брент.
- » За пондерите и составот на индексите, видете <https://worldbank.org/commodities>.

Растот на EMDE⁵ се предвидува да остане околу 4 % во 2025-26 година, со што е понизок од пред пандемскиот подем. Ова се должи на стагнацијата на кинеската економија. Во Кина, има умерено забавување на растот во минатата година кое се должи на падот на домашната потрошувачка, на пандемијата и последователните шокови кои оставија трајна ознака. За оваа група на земји е карактеристично

5 Влегуваат сите економии што не се вклучени во групата земји напредни економии

проектираното високо ниво на раст на Аргентина, која од негативни 2,8% во 2024 година, се очекува во прогнозираниот период 2025-2026 година да достигне околу 5% раст. За оваа група на земји, исто така, е за одбележување тенденцијата на раст во подгрупата земји од Јужна Азија, особено Индија и Бангладеш. Имено, Индија се издвојува како земја со највисока остварена стапка на раст во анализираниот период од 7 и 8,2 % и највисока проекција за раст за 2025-2026 од 6,7%. Индиската економија ја следи економијата на Бангладеш, која ретроспективно остварила раст од 7 и 5,8%, а чии проекции се над 5%. Од групата Суб-Сахарска Африка се издвојува Нигерија, која во анализираниот период остварила и се проектира раст од над 3%.

Анализирано според големината на БДП, нискодохдоните земји (LICs) се очекува да остварат раст од 3,6 проценти во 2024 година, многу помалку од претходните очекувања, на сметка на ескалација на конфликти и насилство, а се предвидува растот да се зацврсти на 5,8 проценти во 2025-2026 година, доколу дојде до стабилизирање на конфликтот од минатата година.

Од другите сегрегации интересно е дека економиите во развој без Кина имаат добри изгледи за раст на БДП од скоро 4%. И, значајно е дека оваа тенденција ја следат увозните земји во развој, за кои се очекува да остварат годишни стапки на раст од над 4%.

2. ТЕНДЕНЦИИ НА СВЕТСКАТА ТРГОВИЈА

Растот на глобалната трговија (како што може да се види од горната табела бр.1) закрепна минатата година, и покрај слабата производна активност во некои клучни напредни економии. Закрепнувањето беше поттикнато од трговијата со стоки, која зајакна во третиот квартал од минатата година, делумно поради зголемувањето на залихите. Во меѓувреме, растот на трговијата со услуги продолжи да расте умерено. Вкупната трговија значајно се намали во 2023 година, со тоа што од 5.9% раст во 2023 година, опадна на 0,8% во 2024 година. Закрепнувањето на глобалната трговија со стоки минатата година беше нерамномерно по групи земји. Трговија со стоки постојано се шири во EMDE, додека остана слаба во повеќето напредни економии, освен за САД, како резултат на бавниот раст.

Во наредниот среднорочен период растот се очекува да биде околу 3%, но сепак ќе остане под годишниот раст од периодот 2010-19 година. Збирните цени на сировините опаднаа за околу 3 проценти во 2024 година, пред се како одраз на подобрените услови за снабдување со енергија и храна, и покрај зголемените геополитички тензии. Цените на стоките се предвидува дополнително да се намалат над прогнозираниот хоризонт. Тие се намалија поради подобрување на условите за снабдување, и покрај зголемените геополитички тензии. Растот на глобалната трговија во текот на 2025-2026 година се прогнозира да остане далеку под просекот за 2010-19 година. На глобално ниво, бројот на нови трговски ограничувачки политики воведени во 2024 година беше пет пати повисок од просекот од 2010-19 година и е блиску до рекордно високо ниво забележано во 2023 година.⁶

Наспроти оваа позадина, растот на глобалната трговија се прогнозира да се зголеми во просек од околу 3,1 проценти во 2025-2026 година, поддржани со благо зацврстување на растот на трговијата во Еврозоната – на што отпаѓа една

⁶ Aiyar, Malacrino, and Presbitero (2024); Bailey, Strezhnev, and Voeten (2017); CPB Netherlands Bureau of Economic Policy Analysis; Global Trade Alert (database); Haver Analytics; World Bank.

четвртина од глобалната трговија — како и во Јапонија и EMDE со исклучок на Кина.

Малиот пад на цените на нафтата минатата година одразува голема потенцијална понуда на нафта во услови на забавување на глобалната потрошувачка на нафта. Значително дополнително намалување на цената на нафтата се очекува во 2025-2026 година, бидејќи производството се шири, додека растот на глобалната побарувачка на нафта останува скромн.

Цените на сировините се предвидува дополнително да се намалуваат за 6 отсто во 2025 година и 2 отсто во 2026 година, што ќе ги доведе цените на најниско ниво од 2020 година.⁷ Цената на суровата нафта од типот „брент“ во просек изнесуваше 80 долари/bbl⁸ 2024 година, за околу 3 проценти пониска од една година порано, но 40 проценти над просекот за 2015-19 година. Падот на цените се очекува да биде поттикнат од зголемувањето на понудата меѓу земјите кои не се ОПЕКС+ производители - главно Бразил, Канада, Гвајана и САД - заедно со скромниот раст на глобалната побарувачка на нафта во Кина и напредните економии.

Цените на основните метали ќе се стабилизираат во текот на прогнозираниот хоризонт, пресликувајќи го стабилниот глобален раст. Цените на основните метали (без железна руда) се зголемија за 6 проценти во 2024 година. Во меѓувреме, цената на златото се искачи на рекордно високо ниво, како одраз на силна приватна и официјална побарувачка. Спротивно на тоа, цената на железната руда паднала за 10 отсто, како одраз на обилните залихи и послабата побарувачка на челик, особено од секторот за недвижности во Кина,

Во меѓувреме, цените на храната опаднаа значително во 2024 година, се очекува натамошен пад. Цените на прехранбените производи се намалија за 8 отсто во 2024 година, Цените на прехранбените производи се намалија за 8 отсто во 2024 година, потпомогнато од силните залихи. Цените на житото остварија пад од 15 отсто, во услови на солидна жетви. Се очекува цените на храната да се намалат за дополнителни 5 проценти во 2025 година поради поволни услови кај клучните извозници, пред да се стабилизираат во 2026.

Напливот на мерки за нарушување на трговијата, главно од напредните економии, често несразмерно влијае на EMDE, а претставува ризик за глобалната трговија и економската активност. Засилените геополитички тензии и ескалации на конфликти кои се однесуваат на Руската инвазија на Украина, настаните во средниот Исток, како и нестабилноста на друго место може да ја наруши глобалната трговија и пазарите на стоки, што му штети на растот. Во погодените EMDE, интензивните конфликти би можеле да ги уназадат и да донесат до долгорочни загуби на производство.

7 Bloomberg; Haver Analytics; International Energy Agency (IEA); U.S. Department of Agriculture; World Bank. година, што ќе ги доведе цените на најниско ниво од 2020 година. Цената на суровата нафта од типот „брент“ во просек изнесуваше

8 Милијарди барели

ЗАКЛУЧОК

Актуелните глобални развојни тенденции се чини дека се поволно умерени. Просечниот раст, со 2,7% е умерен, но понизок од периодот пред пандемијата со КОВИД-19 и недоволен да ги покрие штетите од неколкуте негативни светски економски шокови од поново време. Растот ќе го генерираат земјите од Јужна Азија, особено Индија, клучните економски мотори, како САД и Кина ќе остваруваат не така висок раст, а Еврозоната споро ќе закрепнува.

Во трговијата тенденциите се поволни, со тоа што се очекува растот да биде 3,1%, нешто малку повеќе од глобалниот раст на БДП. Овој раст е, исто така, под нивото на раст од пред пандемијата. Растот се должи благодарение на растот на трговијата на стоки и тоа главно во групата земји на EMDE. Напредните економии остваруваа понизок раст, со исклучок на САД. Збирните цени на суровините опаднаа за околу 3 проценти во 2024 година, пред се како одраз на подобрените услови за снабдување со енергија и храна, и покрај зголемените геополитички тензии.

Зголемената несигурност во политиката и недоволните промени во трговската политика, особено по најавите за царини на американскиот претседател Доналд Трамп, претставуваат клучни негативни ризици за овие проекции. Други ризици вклучуваат ескалација на конфликти и геополитички тензии, повисока инфлација, поекстремни временски настани поврзани со климатските промени и послаб раст во поголемиот дел економии. Потребни се напори на глобалната политика за да се заштити трговијата, да се решат ранливостите на долгот и борбата против климатските промени. Креаторите на националните политики треба решително да ја следат стабилноста на цените, фискалната одржливост и финансирањето на потребните инвестиции. Покрај тоа, за да се подигне долгорочниот раст и да се постават развојните цели на вистинскиот пат, потребни се интервенции кои го ублажуваат влијанието на конфликтите, зголемувањето на човечкиот капитал, зајакнувањето на вклученоста на работната сила и соочувањето со несигурноста на храната.⁹

9 Ibid, p.3.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Aiyar, S., and F. Ohnsorge. 2024. "Goeconomic Fragmentation and "Connector" Countries." CAMA Working Paper 53/2024, Centre for Applied Macroeconomic Analysis, Australian National University, Canberra, Australia.
2. Amiti, M., M. Gomez, S. H. Kong, and D. Weinstein. 2024. "Trade Protection, Stock-Market Returns, and Welfare." NBER Working Paper 28758, National Bureau of Economic Research, Cambridge, MA.
3. Aiyar, Malacrino, and Presbitero (2024); Bailey, Strezhnev, and Voeten (2017); CPB Netherlands Bureau of Economic Policy Analysis; Global Trade Alert (database); Haver Analytics; World Bank
4. Angeli M., C. Archer, S. Batten, A. Cesa-Bianchi, L. D'Aguanno, A. Haberis, T. Löber, et al. 2022. "Climate Change: Possible Macroeconomic Implications." Quarterly Bulletin 2022, Q4, Bank of England, London.
5. Bergin, P., and G. Corsetti. 2023. "The Macroeconomic Stabilization of Tariff Shocks: What is the Optimal Monetary Response?" Journal of International Economics 143 (July): 103758.
6. Deininger, K. W., D. W. Ali, N. Kussul, G. Lemoine, and A. Shelestov. 2024. "Micro-Level Impacts of the War on Ukraine's Agriculture Sector: Distinguishing Local and National Effects over Time." Policy Research Working Paper 10869, World Bank, Washington, DC.
7. Global Economic Prospects, World Bank Group, January, 2025, Vashintog DC.
8. Global Trade Alert (database); https://globaltradealert.org/data_extraction.
9. IMF (International Monetary Fund). 2024c. World Economic Outlook: Steady but Slow: Resilience amid Divergence. Washington, DC: International Monetary Fund.
10. ND-GAIN (database); UN Comtrade (database); UNHCR (database); World Bank
11. International Monetary Fund; Moody's Analytics; World Bank.